

IZVJEŠTAJ O RADU INSPEKCIJSKIH SLUŽBI UPRAVE ZA BEZBJEDNOST HRANE, VETERINU I FITOSANITARNE POSLOVE ZA JUN 2020. GODINE

Zbog epidemiološke situacije povodom pojave i širenja novog corona virusa, zaposleni u Upravi za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, veterinarska, fitosanitarna inspekcija i inspekcija za hranu su od druge polovine marta postupali u skladu sa naredbama, preporukama i instrukcijama Ministarstva zdravlja, Nacionalnog koordinacionog tijela, Instituta za javno zdravlje i Instrukcijama Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, obezbjeđujući puni kapacitet rada uz sve preporučene zaštitne mjere zaposlenih.

INSPEKCIJA ZA HRANU

Unutrašnja kontrola

U skladu sa nadležnostima i ovlašćenjima utvrđenim zakonima kojim se uređuje oblast bezbjednosti i kvaliteta hrane, inspektori za hranu su, tokom juna mjeseca 2020. godine, u skladu sa Godišnjim planom službene kontrole objekata za proizvodnju i promet hrane (životinjskog i neživotinjskog porijekla) za 2020. godinu sprovodili inspekcijski nadzor u skladu sa utvrđenim planom i dodatnim smjernicama posebno u oblasti higijenskog rukovanja/ usluživanja hranom u periodu COVID epidemije.

Zbog povećanog prometa hrane u maloprodajnim objektima pojačan je nadzor u ovim objektima. U cilju preduzimanja mjera predostrožnosti i prevencije, sprečavanja pojave i širenja COVID 19, ali i povećanog broja prijava građana o načinu posluživanja hrane u maloprodajnim objektima, Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove je izdala Obavještenje subjektima koji obavljaju djelatnost prodaje na malo hrane neposredno krajnjem potrošaču u objektima u kojima se vrši priprema i prodaja hleba i peciva, voća i povrća, specijalizovanim prodavnicama, prodaji na pijacama i sektorima gdje se vrši narezivanje, obrada i pakovanje hrane.

U ovom periodu inspektori su kontrolisali postupanja subjekata u poslovanju hranom u skladu sa preporukama da organizuju rad u maloprodajnim objektima za hranu na način da lica koja rukuju hranom ne vrše naplatu računa za izdatu hranu već da naplatu vrše druga, za to određena lica, a naročito u objektima sa povećanim prometom. U objektima sa manjim prometom, prihvatljivo je da lice koje uslužuje potrošača vrši obavezno pranje ruku nakon naplate novcem ili platnom karticom samo ako je u objektu obezbijeđena oprema za pranje ruku (lavabo, sredstvo za pranje ruku, ubrusi) u neposrednoj blizini. Obavještenje je distribuirano preko sajta Uprave, facebook stranice Uprave, kao i preko Operativnog štaba NKT-a za privredu, na sajtu ministarstva ekonomije.

Kontrolama je provjeravano da li subjekti u poslovanju hranom izvršavaju ostale propisane obaveze utvrđene zakonom o bezbjednosti hrane i podzakonskim aktima donijetim na osnovu ovog zakona kao i propisima o kvalitetu i da li subjekti tokom bilo koje faze prerade, proizvodnje i distribucije hrane sprovode sve propisane postupke kojim se obezbjeđuje da na tržište odnosno do krajnjeg potrošača dođe samo bezbjedan proizvod, propisno upakovan i označen. Kontrolisano je i porijeklo/ sledljivost hrane, rokovi upotrebe i opšta senzorna svojstva hrane zatečene u prometu.

U unutrašnjoj kontroli u izvještajnom periodu izvršen je nadzor u 182 objekta. Prilikom kontrola utvrđeno je da subjekti u poslovanju hranom kao i lica koja vrše prodaju hrane na pijacama u visokom procentu postupaju u skladu sa zakonom propisanim zahtjevima i datim preporukama. Utvrđeno je da se objekti i oprema održavaju u čistom i funkcionalnom stanju i da su lica koja vrše prodaju u propisanoj radnoj i zaštitnoj odjeći. Utvrđen je određeni broj nepravilnosti koje su se najčešće odnosile na nepostojanje opreme za pranje ruku

zaposlenih u neposrednoj blizini rukovanja hranom, nepravilno izloženu i označenu hranu, neodržavanje opreme u čistom i funkcionalnom stanju i sl.

Tokom izvještajnog perioda pojačano je i uzimanje uzoraka po Programu monitoringa bezbjednosti hrane za 2020. godinu jer je u skladu sa procjenom rizika opravdano u ovom periodu izvršiti i dodatno sistematsko praćenje parametara bezbjednosti hrane stavljene u promet bez obzira da li je hrana porijeklom iz uvoza ili domaće proizvodnje. Akcenat je dat na kontrolu prisutnosti ostatak pesticide u hrani biljnog porijekla iz domaće proizvodnje – vrsta koje dopijevaju u ovom periodu: lisnato povrće, kupus, krompir, tikvice, mladi luk, jagoda, trešnje i dr. Takođe je vršen i pojačan nadzor prometa voća i povrća na pijacama, maloprodajnim objektima u cilju utvrđivanja porijekla/proizvođača i pravilnog označavanja ove vrste hrane stavljene na tržište kako bi kupci, kao i za ostalu hranu, imali potpunu informaciju o porijeklu ovih proizvoda kako bi se spriječila obmana potrošača u odnosu na informaciju o porijeklu (domaći proizvod ili proizvod iz uvoza).

Zbog utvrđenih nepravilnosti inspektori su preduzeli 27 upravnih mjera i radnji i to:

- 2 rješenja o zabrani rada lica;
- 1 rješenje o stavljanju van prometa i uništavanju nebezbedne hrane;
- 8 ukaza o otklanjanju nedostataka manjeg rizika za čije otklanjanje je potrebno kratko vrijeme
- 2 novčane kazne (530€).

U izvještajnom periodu izvršeno je i 12 kontrola izvršenja mjera naloženih u prethodnom periodu.

Kontrola pri uvozu hrane i materijala i predmeta koji dolaze u kontakt sa hranom

U junu 2020. godine izvršen je pregled 1186 uvezenih pošiljki hrane neživotinjskog porijekla i 391 pošiljka predmeta i materijala koji dolaze u kontakt sa hranom.

Pregledom je utvrđivana validnost i ispravnost prateće propisane dokumentacije (dokumentacijski pregled), izvršen je pregled sadržaja pošiljki, oznaka, pakovanja, količina, uključujući i provjeru temperaturnih lista tokom prevoza hrane (identifikacioni pregled), fizički pregled tj. provjera hrane organoleptičkim pregledom i uzimanjem uzoraka za laboratorijsko ispitivanje radi provjere ispunjenost propisanih zahtjeva bezbjednosti i kvaliteta.

Od ukupnog broja pregledanih pošiljki hrane neživotinjskog porijekla iz uvoza, za laboratorijska ispitivanja propisanih zahtjeva bezbjednosti (mikrobiologija, kontaminanti, rezidue pesticida, radioaktivnost), uzeto je 204 uzorka, a za pošiljke predmeta i materijala koji dolaze u kontakt sa hranom uzeta su 24 uzorka.

Laboratorijski je ispitano 17,2% pošiljki hrane koja podliježe pregledu inspekcije za hranu i 6,1% pošiljki predmeta i materijala koji dolaze u kontakt sa hranom.

Nakon izvršenih pregleda i utvrđenog stepena usaglašenosti sa propisanim zahtjevima bezbjednosti inspektori za hranu su donijeli 1576 rješenja o uvozu i stavljanju u slobodni promet bezbjednih pošiljki hrane i materijala koji dolaze u kontakt s hranom. Donijeto je 1 rješenje o zabrani stavljanja pošiljke na tržište Crne Gore zbog neusaglašenosti sa propisanim zahtjevima bezbjednosti.

Nebezbedne/odbijene pošiljke hrane neživotinjskog porijekla koja podliježe pregledu inspekcije za hranu

Tokom juna, od ukupnog broja pregledanih pošiljki iz uvoza, hrane neživotinjskog porijekla u nadležnosti inspekcije za hranu zabranjeno je stavljanje na tržište za jednu pošiljku konzervisanog povrća u ukupnoj količini od 1693 kg.

Postupanje po inicijativama

U junu, Inspekciji za hranu podnijeto je 9 inicijativa/prijava koje su se odnosile na proizvode isteklog roka upotrebe, izmijenjenu boju i miris određene hrane. Po svakoj zaprimljenoj inicijativi izvršen je pregled, a o preduzetim mjerama i radnjama obaviješteni su podnosioci inicijativa koji su ostavili svoje podatke (mejl, adresa, telefon).

VETERINARSKA INSPEKCIJA

U izvještajnom periodu izvršeno je ukupno 1340 pregleda (unutrašnja i kontrola spoljnotrgovinskog prometa).

Unutrašnja kontrola

Veterinarski inspektori su tokom juna vršili inspeksijski nadzor nad radom veterinarskih ambulanti, kontrolu zaštite dobrobiti životinja u objektima za držanje i uzgoj životinja, kontrolu identifikacije i registracije životinja, kontrolu prometa životinja, i kontrolu nad sprovođenjem mjera iz Programa obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja.

Cilj kontrola je bio provjeriti stepen ispunjenosti propisanih zahtjeva u oblastima nadzora kao i u odnosu na utvrđene nepravilnosti preduzeti srazmjerne upravne mjere i radnje.

U unutrašnjoj kontroli izvršena su ukupno 330 pregleda.

Kontrole su sprovedene u oblasti zaštite dobrobiti životinja (12), rada veterinarskih ambulanti i kontrola upotrebe veterinarskih lijekova (10), kontrole u oblasti zdravlja životinja koje obuhvataju mjere po monitoringu određenih zaraznih bolesti životinja i zoonoza kao i postupanja po prijavi sumnje odnosno potvrđenih slučajeva bolesti – mjere za spriječavanje širenja i iskorijenjivanja zaraznih bolesti životinja i zoonoza, sa preduzimanjem propisanih mjera (5), kontrola uslova u karantinskim objektima (16), identifikacije i registracije životinja, 10 kontrolnih pregleda nakon naloženih mjera i radnji, 8 kontrola rada na stočnim pijacama (prometa životinja), 3 kontrole po inicijativama i prijavama građana, NVO i drugih i kontrole sprovođenja mjera iz programa mjera zdravstvene zaštite životinja, kao i kontrole kod držaoca životinja.

Nakon sprovedenih pregleda, inspektori su preduzeli upravne mjere i radnje:

- izdato 3 rješenja držaocima životinja za otklanjanje nepravilnosti;
- 5 rješenja o suzbijanju i iskorenjivanju zaraznih bolesti životinja (u slučaju sumnje odnosno potvrde bolesti);
- izdato 6 rješenja o opservaciji pasa i mačaka radi isključivanja sumnje na bjesnilo;
- 2 rješenja o otklanjanju nepavilnosti u objektima za prodaju kućnih ljubimaca i hrane za kućne ljubimce;
- izdat 1 prekršajni nalog za fizičko lice.
- 2 ukaza držaocima životinja za otklanjanje nepravilnosti.

Tokom juna, veterinarski inspektori su vršili, u skladu sa radnim nalogom, kontrolu proizvodnje i prometa hrane u unutrašnjem prometu u registrovanim i odobrenim objektima i uzimanje uzoraka po Programu monitoringa rezidua.

Spoljnotrgovinski promet (uvoz, tranzit, izvoz živih životinja i proizvoda životinjskog porijekla)

Granična veterinarska inspekcija je u junu 2020. godine vršila pregled živih životinja i proizvoda životinjskog porijekla pri uvozu u Crnu Goru na sledećim graničnim inspekcijским mjestima: Luka Bar, Aerodrom Podgorica, Božaj, Debeli Brijeg, Ilino Brdo, Dobrakovo, Kula i Dračenovac.

U izvještajnom periodu izvršen je pregled 1010 pošiljki koje podliježu veterinarskom pregledu namjenjenih uvozu, tranzitu ili izvozu.

Pri uvozu, izvršen je pregled 971 pošiljke živih životinja, hrane životinjskog porijekla i proizvoda životinjskog porijekla.

Pošiljke živih životinja namjenjenih daljem uzgoju su upućene u karantin, radi ispitivanja zdravstvenog stanja, prije puštanja u slobodan promet.

Izdato je 971 rješenje o stavljanju u slobodan promet.

Pregled svake, pojedinačne pošiljke, obuhvatao je sledeće:

- **pregled dokumentacije** tj. komercijalnih dokumenata, po potrebi i drugih dokumenata koji prate pošiljku;
- identifikacioni pregled tj. provjeru da sertifikati ili drugi dokumenti koji prate pošiljku odgovaraju oznakama i sadržaju pošiljke; i
- **fizički pregled** tj. provjera same hrane, uključujući provjeru prevoznog sredstva, pakovanja, označavanja i temperature, uzimanje uzoraka za laboratorijsko ispitivanje i ostale potrebne provjere kako bi se potvrdila ispunjenost zahtjeva utvrđenih propisima o bezbjednosti hrane.

Od ukupnog broja pregledanih pošiljki hrane životinjskog porijekla i hrane za životinje iz uvoza, za laboratorijska ispitivanja propisanih zahtjeva bezbjednosti (mikrobiologija, kontaminaneti, rezidue pesticida, radioaktivnost, kvalitet), uzeto je 138 uzoraka. Laboratorijski je ispitano 22,28% pošiljki iz uvoza.

Takođe je vršena i provjere zdravstvenog statusa uvezenih životinja tokom trajanja karantina na određene bolesti koje se tom vrstom životinja mogu unijeti u Crnu Goru, a u skladu sa propisima.

Nebezbedne/odbijene pošiljke hrane životinjskog porijekla i hrane za životinje iz uvoza koja podliježe pregledu veterinarske inspekcije

U junu nije bilo pošiljki hrane i hrane za životinje, koje podliježu pregledu veterinarske inspekcije i koje nijesu ispunjavale propisane zahtjeve bezbjednosti i kvaliteta, odnosno za koje je zabranjeno stavljanje na tržište Crne Gore.

Kontrola provoza (tranzit) živih životinja i proizvoda životinjskog porijekla

Za pošiljke u tranzitu preko teritorije Crne Gore, na ulaznim graničnim inspekcijским mjestima izvršen je dokumentacijski pregled za ukupno 206 pošiljki živih životinja i proizvoda životinjskog porijekla, za koje su izdata rješenja o dozvoli tranzita preko teritorije Crne Gore (206 ješenja).

Kontrola izvoza živih životinja i proizvoda životinjskog porijekla

Tokom juna izvršen je pregled i izdato je ukupno 95 serifikata za pošiljke životinjskog porijekla namjenjenih izvozu i za nekomercijalno kretanje kućnih ljubimaca.

Postupanje po inicijativama

U junu su veterinarskoj inspekciji podnijete 3 inicijative/ prijave koje su se, uglavnom, odnosile na prijavu nepoštovanja propisa o načinu držanja i postupanja sa životinja. Po svakoj inicijativi izvršen je pregled, a o preduzetim mjerama i radnjama obaviješteni su podnosioci inicijativa za koje su posjedovani potrebni podaci (mejl, adresa).

FITOSANITARNA INSPEKCIJA

Unutrašnja kontrola

Fitosanitarni inspektori su u junu vršili inspekcijski nadzor u oblasti zdravstvene zaštite bilja, nadzor u objektima: za proizvodnju, promet i skladištenje sjemenskog i sadnog materijala (na veliko i malo), objektima za promet sredstava za ishranu i zaštitu bilja (na veliko i malo) i objektima za primarnu proizvodnju hrane biljnog porijekla.

Cilj kontrola je provjera stepena ispunjenosti propisanih zahtjeva u oblasti zdravstvene zaštite bilja, sjemena i sadnog materijala, sredstava za zaštitu i ishranu bilja, bezbjednosti hrane i drugih zakona iz nadležnosti ove inspekcije.

U izvještajnom periodu nastavljene su kontrole u oblasti bezbjednosti hrane odnosno rezidua pesticida i drugih kontaminanata u hrani. Vršena je i kontrola: zdravstvenog stanja bilja i praćenje štetnih organizama, podnošenja prijava za proizvodnju u postupku sertifikacije sjemena i sadnog materijala, uslova za rasadnike, sredstava za zaštitu i ishranu bilja na fizičko-hemijske osobine, kvaliteta sjemena u prometu i uslova za njihovo skladištenje i čuvanje.

U skladu sa Programom fitosanitarnih mjera za 2020. godinu u okviru Posebnih nadzora nad štetnim organizmima izvršeno je uzorkovanje radi utvrđivanja potencijalnog prisustva: Pepino mosaic virus: 13 uzorka biljaka paradajza; Tomato brown rugose fruit virusa: 16 uzorak biljke paprike; krompirovih cistolikih nematoda: 36 uzoraka zemljišta; borove nematode: 1 uzorak, Ralstonia solanacearum i Clavibacter michiganensis ssp. sepedonicus: 20 uzoraka krompira, 3 uzorka vode i 5 uzoraka biljaka domaćina (korov); a u skladu sa godišnjim planom službenih kontrola uzeto je: 14 uzoraka krompira na parametre bezbjednosti (rezidue i kontaminanti), 2 uzorka đubriva i 1 uzorak sjemena spanaća.

U izvještajnom periodu u unutrašnjoj kontroli izvršeno je ukupno 189 inspekcijskih pregleda.

Broj inspekcijskih pregleda na osnovu:

- zakona o zdravstvenoj zaštiti bilja: 138 pregleda;
- zakona o sadnom materijalu: 10 pregleda;
- zakona o sjemenskom materijalu: 7 pregleda;
- zakona o sredstvima za ishranu bilja: 9 pregleda;
- zakona o sredstvima za zaštitu bilja: 9 i
- zakona o bezbjednosti hrane: 16 pregleda.

Tokom navedenih inspeksijskih kontrola fitosanitarni inspektori uzeli su ukupno 150 uzoraka.

U jednom rasadniku utvrđeno je prisustvo Citrus tristeza virusa, a inspektor je preduzeo upravne mjere i radnje uništavanja nad 5635 komada sadnica citrusa radi eliminisanja rizika.

Kontrole su vršene upotrebom kontrolnih listi ali i primjenom brzih testova radi potencijalnog utvrđivanja prisustva gljive *Phytophthora spp* (4), bakterije *Erwinia amylovora* (2) i bakterije *Ralstonia solanacearum* (1). Svi testovi su dali negativan rezultat.

U sklopu pojačanih kontrola upotrebe pesticida laboratorijski je ispitano na rezidue pesticida 118 uzoraka voća i povrća, kod 69 proizvođača, uzorkovane su 24 biljne vrste, na teritoriji 26 sela u opštinama Tuzi, Golubovci i Danilovgrad, 5 uzoraka nije odgovaralo zahtjevima (4%).

Nastavljeno je sprovođenje fitosanitarnih mjera po posebnom akcionom planu za crvenog palminog surlaša, kontrolisana su hemijska tretiranja palmi, a nastavljeno je i sa fitosanitarnom mjerom uništavanja zaraženih palmi. **Apelujemo na sve držaoce bilja čije palme pokazuju simptome napada da bez odlaganja sprovedu mjeru uništavanja palmi!**

Kontrola uvoza

Fitosanitarni inspektori su u junu vršili kontrolu uvoza hrane biljnog porijekla (voće, povrće, žitarice i ostala hrana biljnog porijekla koja je podvrgnuta jednostavnom procesu prerade mljevenjem, sušenjem i sl.), hrane ne životinjskog porijekla koja podliježe pojačanim službenim kontrolama na mjestima unošenja i hrane za životinje biljnog porijekla, sjemena i sadnog materijala, sredstava za zaštitu i ishranu bilja, kao i bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom sa aspekta zdravstvene zaštite.

Fitosanitarna inspekcija je u aprilu izvršila pregled ukupno 1714 pošiljke (uvoz/izvoz) i to:

- 1053 pošiljke pri uvozu;
- 47 pošiljki u provozu;
- 106 pošiljki za reexport;
- 463 pošiljke za izvoz; i
- 38 ovjera carinskih deklaracija.

Izdato je 7 rješenja o zabrani uvoza i to: 5 rješenja o vraćanju pošiljki i 2 rješenja o uništenju pošiljki.

Ukupno je uzeto 287 uzoraka pri uvozu od čega je za 3 uzoraka laboratorijski utvrđeno da ne odgovaraju propisanim zahtjevima.

U junu, laboratorijski je ispitano 27,3 % pošiljki namjenjenih uvozu.

Osim uzorkovanja prilikom uvoza vršene su i dodatne kontrole sadnog materijala primjenom brzih testova na: *Erwinia amylovora* (2), *Phytophthora sp.* (1), *Ralstonia solanacearum* (1), svi su bili negativni.

Nebezbjedne/odbijene pošiljke

Zbog utvrđenih neusaglašenosti sa propisanim zahtjevima sprječeno je stavljanje na tržište 101.973,00 kg proizvoda iz uvoza i to:

- **vraćanje pošiljki:** 1 pošiljka jagoda u količini od 170,00 kg, 1 pošiljka limuna u količini od 23.000,00 kg, 2 pošiljke paprike u količini 6.031,00 kg, 1 pošiljka pšeničnog brašna u količini od 25.000,00 kg;
- **uništenje pošiljki:** 2 pošiljke banana u količini od 47.772,00kg.

Nebezbjedne uništene/vraćene pošiljke

Br	Datum	Proizvod	Količina (kg)	Neusaglašenost	Razlog	MDK utvrđena	MDK propisana
1.	03.06.2020.	banane	22.572,00	kvalitet	kvalitet	/	/
2.	08.06.2020.	jagode	170,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos	0.20	0.06
3.	11.06.2020.	paprika	1.113,00	rezidue pesticida	chlorpyrifos	0.05	0.01
4.	12.06.2020.	limun	23.000,00	dokumentacija	fitosertifikat	/	/
5.	12.06.2020.	paprika	4.918,00	rezidue pesticida	formetanate	0.05	0.01
6.	20.06.2020.	brašno	25.000,00	deklaracija	rok upotrebe	/	/
7.	24.06.2020.	banane	25.200,00	kvalitet	kvalitet	/	/

Kontrola izvoza

Fitosanitarna inspekcija je pri izvozu izvršila pregled 569 pošiljki i izdala: 463 fitosertifikata za izvoz: brašna, merkantilnog krompira, lubenica, bijelog kukuruza, breskve, ljekovitog bilja: žalfije, zove; rezane drvene građe i hrane za životinje i 106 fitosertifikata za reexport.